

A SZÁZÉVES PESTI ÁRVIZ TÖRTÉNETE

Irta VÁNDOR KÁLMÁN

IV.

Tehát néhány perccel mult éjjelután egy-negyed kettő. A Duna magassága nyolc méter és 61 centiméter volt. Olyan nyomás, amit már nem viselhettek el a gátak.

Irtózatossággal felvillajtottak a félrevert harangok.

A kép, amit a következő percekben nyújtott Pest városa, irtózatossá volt. Pillanatok alatt félig öltözött, hálóingos, papucsos, halálra-rémült emberekkel teltek meg az ablakok.

Az utcákon vágatott katonák, hatalmas szeke-
rek tele homokkal.

— Mi történt? — visszhangzott az utca.

S a borzalmas éjszakában, melyet felhőfoszlányok közül békésen mosolygó hold világított meg, jött a rémületes válasz:

A Terézváros viz alatt

— A váci gát beszakadt.

A harangok rémületet kiváltó kongásában egyszerre mindenki tudta: ütött a megsemmisülés órája. A Terézváros felől közeledik a vég.

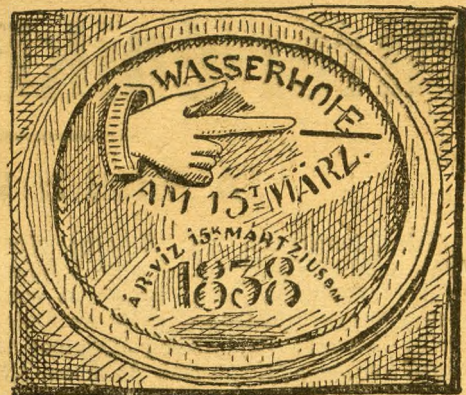
romot. Eppen az, mely már este ingott: a dunasori gát, mely a mai korzó, Akadémia-utca helyén vonult végig és a belvárost védte. Most már ez sem bírta tovább. És a szelid fénnel világító holdvilágos éjszakában erre is megindult az áradat. Sikoltozó sápadt emberek köteleken ereszkedtek le emeleti lakásokból az előkészített csónakokba, dereglyékbe.

Csak a Ferenciek terének lakói érezték magukat biztonságban. Pestet már sokszor elöntötte az ár, de a Ferenciek tere még eddig mindig szárazon maradt. Ezuttal azonban nem kerülhetett el sorsát.

A budaiak, akik már napokkal előbb a hegyoldalakba húzódtak, amikor hajnalodni kezdett, megdöbbenő képet láttak maguk előtt. Egyetlen hatalmas, végeláthatatlan tenger volt Pest városa. Az utcákon csónakok, tutajok, dereglyék, rombadőlt és ingadozó falu házak.

István főherceg csónakban a zajló Dunán

A Dunán a zajló jégtáblák között egy csó-

A nagy pesti áradás vízmagasságát megörökítő emléktábla

Az ár első napján a Ferenciek terén még maradt a víz, hogy valami élelmet adhassanak, de aztán ezt a városrészt is elöntötte az ár.

Egyes feljegyzések szerint hétezer ember állott három napon és éjszakán át a Szervitaterén. Hetezren húzták meg magukat a Ludoviceumban.

Teljesen reménytelen volt a helyzet. Még csak tüzet sem tudtak sehol gyújtani, hogy le-szársítsák magukat és ruháikat, vagy a vizet felforraltva ihatóvá tegyék. Az ár tönkretett minden tüzelőt is.

Március 15-én reggel úgy látszott, hogy az ár kezd visszahúzódní. Az emberek már teljesen elgémberedve, éhségtől, szomjúságtól elgyő-törve állottak a száraz szigeteken.

Menekülés, kádakban, hordókban, teknőkben

Most mintha lett volna valami reménysugár. De csak estig tartott. Amint leszállt a hő-mály, egyszerre csak újra felvillajtottak a félre-vert harangok. Új víz hullám borította el a várost. Újra megkezdődött a rémületes dördü-lések sorozata.

Ismét házak száza roppantak össze kártya-várként.

Egy szemtanú feljegyzései, hogy egy dűledező emeletes ház előtt éppen megállt a mentőcsónak, hogy a segélyre szorulókat kimentse. És abban a pillanatban egyszerre megintottak a falak, irtózatossá dörrenés, mész, kő és por-felhő, mely mindent eltakart. Beszakadt a ház fedele.

A következő pillanatban apró kopácsolások, kétségbeesett csakányozás hangjai. Aztán egyszerre feltűnt egy ember, aztán a másik, a harmadik: a szerencsétlenek a két kezükkel, az öklükkel, fadarabokkal, kis kalapácsokkal ré-seket furtak a bedőlt háztetőn és úgy menekültek át a szomszédos ház tetejére, onnan a pad-lására.

És alig értek oda — tnogni kezdett ez a ház is. A falakat ugyanis másfél méteres magassá-gban a hatalmas, Dunáról bezudult jégtáblák ostromolták. És az életveszedelmes helyzetben mégis odairányozták csónakjaikat az árviz hősei s valamennyi szerencsétlent kimentették.

A Duna pedig hol apadt, hol áradt. A vizen hajóhidak részei. Itt egy uszó hordó: benne egy ember, karján tartott kis fiával. Ez tartotta fenn a víz színén. Odébb egy ajtószárnyon egy egész család uszott, megint másutt teknők szá-zaiban menekülők, kádakban gyerekek, amint valamennyien kétségbeesetten eveznek, vala-milyen cél felé törekednek: de hol az a cél?

A víz még mindig áradt, az eddig szárazon maradt szigeteket is kezdte elönteni.

Éhség, szomjúság, hideg

A menekülés iránya: Buda.

A budai hegyoldalakban van minden remény. De Buda megközelíthetetlen. A csónakok száma nem elegendő és ajtószárnyakon, kádak-ban, uszó hordókban, teknőkben mégsem lehet nekivágni a Dunának.

Mindenkit éhség, szomjúság gyötört.

Mindenki lilára fagyott a hideg márciusi éjszakákon, melyeket csuromvizesen, félig meztelenül töltöttek a metsző szélben.

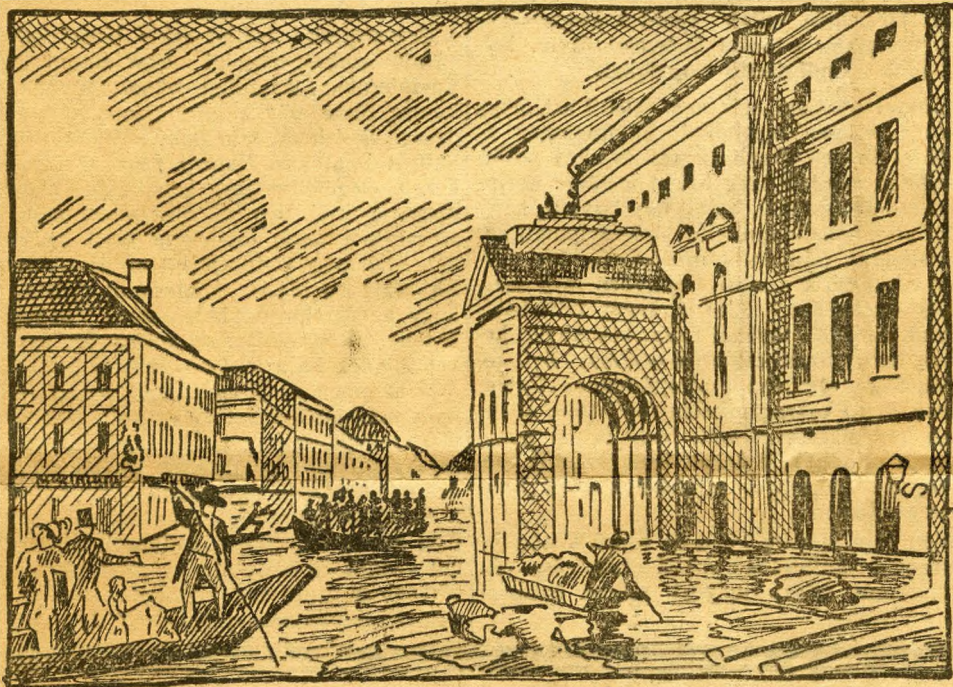
A budaiak pedig a Gellérthegyen gyülekezve, tehetetlenül nézték az eléjük táruló és Pest helyét elfoglalt tengert, melyből csak néhány csepeli háztető és néhány torony látszott ki.

Tizenharmadikán kezdődött és csak tizen-hatodikán éjjel vált végre bizonyossá, hogy a víz megkezdte visszavonulását.

A Csepelsziget felső végénél végre megindult a jég és lassan visszaengedte medrébe a Dunát.

És ekkor derült csak ki teljes szörnyűségé-ben, hogy milyen pusztítást végzett a pesti ár-víz három napja, három éjszakája!

(Folytatom.)

Árvizi jelenet a pesti utcákon

Megdöbbenő volt a látvány, amit ezekben a percekben a Terézváros északi része nyújtott. A felmérhetetlen víztömegek mindent elsöprő erővel zúdultak rá a városrészre. Olyan magasságban, hogy a földszintes házakban pillanatok alatt embermagasságig állott a víz.

A víz tetején deszkákból összerótt tutajok, gerendákba kapaszkodó, félig meztelen emberek, férfiak, nők, gyerekek. S a víztömeg zúdult egyre beljebb. Végre ott volt a terézvárosi templomnál, a Nagymező-utca és Király-utca sarkán.

És ebben a pillanatban felsikoltottak a Józsefváros és Ferencváros templomtornyai is a félrevert harangok.

Rekedt, rémült üvöltés csapott fel emberek ezrei ajkán:

— Beszakadt a soroksói gát is!

Ha szörnyűséges volt az, ami a Terézváros-ban történt, azt most mind megsokszorozta a másik gátszakadással beözönló ár.

Hajó uszik az Üllői úton

A Ferencváros és Józsefváros ebben az idő-ben a legsötétebb külvárosnak számított. Kes-keny utcáskáin alig volt más, mint vályogból összerótt földszintes házak. Irtózatossá dördü-lések hangzottak ebből az irányból. Mintha száz és száz ágyú okádt volna tüzt. Az egymás után összeomló házak robajának hangjai vol-tak ezek.

Aztán egy borzalmas sikoly, mely száz és száz torokból egyszerre szakadt: a Dunán egy hatalmas gabonaszállító hajó horgonyzott. Az ár elkapta, szélvész sebességgel vitte magával, keresztül a ferencvárosi utcákon. A hajó mint egy ellenállhatatlan erejű borotva, úgy met-szette le, döntötte romba az útjába kerülő há-zakat. Egyszerre csak az Üllői-ut közepén — a mai körut kereszteződésénél — állott a hajó. Ott fennakadt.

Egyetlen gát volt, amelyik még állt az ár-

nak, mely Buda felől közeledett Pest irányába, hogy menteni segítsen. A csónakon magas, karcos fiatalember. István főherceg, a későbbi nádor. A mai Kossuth Lajos-utca házai között hatalmas jégtáblák usztak, borotválták a gyen-gébben álló falakat.

Tizenharmadikán éjjel kezdődött a borzalom. De hol volt még a vége! Elszánt emberek, az árviz hősei siettek tutajokon, dereglyéken a szerencsétlen elöntöttek segítségére! A Józsefváros és Ferencváros szerencsétleneit, amennyire lehetett, a Ludoviceum épületében gyűjtötték össze. Az Invalidusok hatalmas háza — a mai központi városháza — félig öltözött, csuromviz, összefagyott emberek ezreit gyűjtötte magába. Az Újépület — a rosszhírű Neugebäude — ugyancsak órák alatt megtelt di-dergő, zokogó férfiakkal, asszonyokkal s gyer-mekekkel. A vész óráiban lehullott minden tár-sadalmi választófal. Főúri paloták, magán-házak kapui mind megnyitak a szerencsétle-nek előtt. De mindez kevés volt, hiszen az egész város víz alatt volt.

A szárazon maradt szigetek

Pest egész területéből alig másfélszáz négy-zetöl maradt szárazon. Az Újvásártér (mai Er-szébet-tér), a Zsidópiac egy része (Király-utca), a Nagyhid-utca (ma Deák Ferenc-utca) és a Szervita-tér.

Ezen a szigeteken három nap és három egész éjszakán ezrek és ezrek állottak ellen-szomjon, dideregve, félmeztelenül, hiszen annyi idejük sem volt, hogy ruhákat magukra-vegyék.

Élelmiszer pedig nem volt. Amikor a bel-vároست is elöntötte az ár — itt volt az új ve-szedelem, az éhínség. Viz alá kerültek az összes üzletek és összes élelmiszerraktárak. A szeg-nyes ár megsemmisített minden ennivalót.

És ihatóvá tette az összes kutak vizét.